

Kertomus arkeologisesta tarkastuksesta liittyen tiesuunnitelmaan maantien 18565 parantaminen välillä Mattilanperä – Kopsa, Raahe / M. Sarkkinen / PPM

Otsikkokohdassa mainitusta suunnitelmasta 10.7.2012 antamassaan lausunnossa (215/304/2012) Museovirasto edellytti alueen tarkastusta tienparantamisen muinaisjäännöksille aiheuttamien vaikutusten ja mahdollisesti tarvittavien tarkempien selvitysten arvioimiseksi. Tarkastus tehtiin Pohjois-Pohjanmaan museon toimesta 13.8.2012.

Suunnitelmakarttojen **Muinaismuisto 1**, Hautakankaan kiviröykkiökohde sijaitsee runsaat 100 metriä tiestä etelään. Tämän luoteispuolella oleva suunnitelmakarttojen **Muinaismuisto 2** eli kivikautinen asuinpaikka Hautakangas 2 (rekisteritunnus 1000009209) on laajuudeltaan tarkemmin määrittelemätön. Hautakankaan pohjoisreunalla sijaitsevalla asuinpaikalla äestysurat, joista aiemmat havainnot on tehty, olivat kasvaneet umpeen. Asuinpaikan tasolta tarkastettiin erityisesti nykyisen tien varret, tien koillispuolella kankaanreunaa hieman etäämmällekin tiestä, mutta mitään merkkejä asuinpaikasta ei onnistuttu löytämään. Tien koillispuolella oli muutamia pieniä vanhoja lapioaikaisia hiekanottokuoppia. Tällä alueella tienparantamisella ei näytä olevan vaikutusta muinaisjäännöksiin.

Suunnitelmakarttojen **Muinaismuisto 3** on nimellä Huitunen SE (678010051) tunnettu kivikautinen asuinpaikka asumuspainanteineen. Kohteessa on ainakin 12 asumuspainannetta, joiden sijainti suhteessa toisiinsa ja tiehen käy ilmi Oulun yliopiston arkeologian oppiaineen kenttäkurssin vuonna 1994 tekemästä kohdepiirroksesta. Piirros on mittasuhteiltaan varsin luotettava, mutta siinä kiintopisteinä olevat sähköpylväät on poistettu. Piirroksen 0-piste osoittautui olevan maantien loivan mutkan vaiheilta luoteeseen kohti Pikku Jakenaroa johtavan metsätien risteyksen kohdalla (suunnitelmien Rumpu 3) maantien eteläpuolella. Suunnitelmakartoissa jokseenkin paalun 2860 kohdalla oleva kohdepiirroksen 0-piste on ilmeisesti merkitty päästään vihreällä puupaalulla, joka löytyi alaosaltaan maatuneena ojan vieressä kasvavan männyn juurelta. Huomautettakoon, että asuinpaikalla tien eteläpuolella on edellistä paksumpia sinipäisiä paaluja korkeusmerkein varustettuina – kyseessä ovat kyläyhdistyksen asettamat asuinpaikan rannankorkeutta osoittavat paalut. Kohdepiirroksen 0-pisteen luoteispuolelle asuinpaikka ei havaintojen perusteella näyttä jatkuvan. Sen sijaan nykyinen tien leikkaa asuinpaikka-aluetta noin 50–60 metrin matkalla 0-pisteestä kohti kaakkoa.

Huitusen asumuspainanteista tie leikkaa jo nykyisellään neljää: kolmea on tien lounaispuolella (painanteet 4–6) ja yhtä (painanne 8) tien koillispuolella. Lounaspuolisista asumuspainanteista luoteisin, ylimpänä kankaalla oleva itä-länsisuuntainen painanne 4 leikkautuu itäosastaan vallien ympäröimää lattiatasoaan myöten. Heti tämän kaakkoispuolella olevan painanteen 5 koillispuolella on osin leikkautunut. Painanteen sisäpuolinen lattiapinta on ehjä. Vastapäätä näitä tien koillispuolella on asumuspainanne 8, jonka eteläpuolella valli on jo nyt ojakaivannon leikkaama. Painanteiden sijainti vastaa jokseenkin paalun 2880 kohtaa, missä tien koillispuolella uuden tien ulompi ojapenkka leikkautuu noin 2,5 metriä kauemmas kuin nykyinen. Tämä merkitsee ojaleikkauksen ulottumista lähes painanteen 8 puoliväliin. Tien lounaispuolella ojaleikkaus levenee nykyiseen verrattuna maltillisemmin, mutta tulee lohkaisemaan siivut asumuspainanteista. Neljäs leikkautuva asumuspainanne (painanne 6) on tien lounaispuolella karkeasti paalun 2900 kohdalla. Tämän pohjoispään valli on nyt osin leikkautunut, levennys tulee ulottumaan osin asumuspainanteen lattia-alalle.

Tien koillispuolella leikkautuvan painanteen 8 kaakkoispuolella on laaja ja loiva matala alanne, joka on luontaista maanpinnan vaihtelua. Alanteen kaakkoispuolella on matala mutta nykyisessä ojaleikkauksessa selvästi erottuva harjanne (Kuva 1). Vaikka tällä kohdalla ei olekaan asumuspainannetta, poimittiin tarkastuksen yhteydessä vanhasta tieleikkauksesta pienoistasalalta. Se löytyi noin 2,5 metriä tiealueen reunaa osoittavasta punaisesta putkesta luoteeseen. Löytö osoittaa painanteiden välisten rakenteettomien alueiden olevan asuinpaikkapintaa. Tällä kohdalla (noin paaluväli 2900–2920) ojaleikkaus tulee siirtymään noin 2 metriä nykyistä kauemmaksi.

Huitusen asuinpaikka on laajempi kuin muinaisjäännösrekisteristä käy ilmi. Rekisterikartan pistemerkinnän kaakkoispuolelle merkityn ojan kaakkoispuolella on vielä kaksi painannetta

(painanteet 11–12). Lisäksi kaakkoisimman painanteen kaakkoispuolelta on tavattu löytöjä (ks. karttaliite); onpa yksi kvartsi tavattu vielä maantieltä koilliseen johtavalta ajouralta (ks. vuoden 1997 inventointi). Kaikkinensa kohde jatkuu kaakkoon vähintään 70–80 metriä rekisterin aluerajaukseen verrattuna. Mainittu yksittäinen kvartsihavainto viittaa sen mahdollisesti ulottuvan jopa kauemmaksi. Vaikka asuinpaikan tämä osa tulee jo varsin lähelle kohdetta Hautakangas 2, näyttää näiden välille jäävän selvästi löydötön alue.

Asuinpaikan Huitunen SE osalta on todettava, että mikäli tien parantaminen tullaan tekemään suunnitellusti, on paikalla tehtävä varsin laajat kaivaukset molemmin puolin tietä. Tielinjausta voisi olla mahdollista siirtää niin, että tien mutkaa tuotaisiin idemmäksi (lähelle rumpua 3) ja asuinpaikan kohdalla tien levennys tehtäisiin kokonaan nykyisen tien koillispuolelle. Näin tien lounaispuolella olevat kolme asumuspainannetta säilyisivät ennallaan, kylläkin osin ilman kahden metrin suoja-alueita, jota niillä ei nytkään ole. Maantien koillispuolinen asumuspainanne tulisi kaivettavaksi kokonaan ja kaivettavan asuinpaikkapinnan ala kasvaisi. Siirtoratkaisu kylläkin toisi tien varsin lähelle nyt kauempana maantiestä olevia ehjiä asumuspainanteita (9-11). Väli on sen verran ahdas, että tietä pitäisi ryhtyä tuomaan lähemmäs suunniteltua linjausta heti paalun 2880 (noin) vaiheilta.

Huitusen tilannetta on hahmoteltu kahdelle kartalle. Mainittua vuoden 1994 kohdepiirrokseseen on täydennetty numeroimalla asumuspainanteet, merkitsemällä pohjoisesta laskeva oja kiintopisteeksi ja merkitty tiesuunnitelman mukaiset haltuunottoalueen rajat. On huomattava, että haltuunottoalue on hieman leveämpi kuin tien rakennusleveys ojineen. Lisäksi kartalle on merkitty taltan löytöpaikka ja tien eteläpuolisen kankaan reuna. Suunnitelman rumpu 3 ja paalut 2860–2920 on merkitty suuntaa antavasti. Paalu 2950 näyttää suunnitelmakartassa osuvan pohjoisesta laskevan ojan kohdalle. On huomattava, että kartta ei ole mittatarkka, vaan suuntaa antava. ”Tien siirto” -kartalle on hahmoteltu miten haltuunottoalue sijoittuisi, jos tietä asumuspainanteiden kohdalla siirrettäisiin.

Suunnitelmakarttojen **Muinaismuisto 4** tarkoittaa kohdetta Sepänkydönkorpi (1000007739). Kyseessä on hieman kohteen Hautakangas 2 tapainen äestysurista tavattu asuinpaikka, joka on määritelty kvartsilöytöjen ja palaneiden kivien perusteella. Tarkastuksen aikana kohteesta tehdyt havainnot ovat maantieltä etelään risteävän metsätien kohdalla (suunnitelmien rumpu 2) kohdalla maantien pohjoisreunalla. Paikalla havaittiin pari kvartsia ja palanutta kiveä ojaleikkauksessa. Ne sijaitsivat ojan yläpuolella olleesta kolmiomaisesta kookkaasta kivistä hieman länteen. Kvartsit jätettiin paikalleen. Mitään rakenteita ei paikalla havaittu. Aiemmin kohteen on todettu jatkuvan jonkin matkaa tiestä pohjoiseen. Maantien eteläpuolelta ei tien varrelta tavattu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Löytöalue erottuu nykyisessä ojaleikkauksessa kymmenisen metriä pitkänä tasaisena hiekka-alueena, jonka itäpuolella maasto nousee loivasti ja muuttuu kivikkoiseksi, myös länsipuolella maasto laskee loivasti (Kuva 2). Löytöalue sijaitsee jokseenkin paalun 2300 kohdalla, missä tien pohjoispuolinen oja tulee leikkautumaan noin kaksi metriä nykyistä kauemmas. Tarkastushavaintojen perusteella asumisen intensiteettiä paikalla on vaikea määritellä. Osa kohteesta tulee suunnitelmien toteutuessa väistämättä tuhoutumaan, joten myös tällä paikalla näkisin tarvetta jonkin asteisiin kaivaustutkimuksiin, nimenomaan tien pohjoispuolella.

Sepänkydönkorven alueella vaikuttaa olevan laajemminkin pesäkkeelliseksi luonnehdittavaa asuinpaikkaa. Maantiestä noin 55 metriä etelään metsätietä pitkin ja noin 8 metriä metsätiestä länteen tavattiin yksittäinen maakuoppa, jonka ala on noin 2 x 3 metriä ja syvyys 60–70 cm. Kuoppa sijaitsi kuivalla puolukkavarvikkoa kasvavalla hiekkakankaalla muutama vuosi sitten äestetyllä alueella. Kuopasta noin 4 metriä etelään tavattiin äestysurasta palaneiden kivien keskittymä. Lisäksi noin 50–100 metriä maantiestä, etelään johtavan metsätien itäpuolella olleista äestysurista tavattiin jokunen palanut kivi. Alueelta ei kuitenkaan löydetty kvartsia tai muita esineitä, likamaata ei myöskään havaittu.

Oulussa 15.8.2012

Mika Sarkkinen

tutkija

Pohjois-Pohjanmaan museo

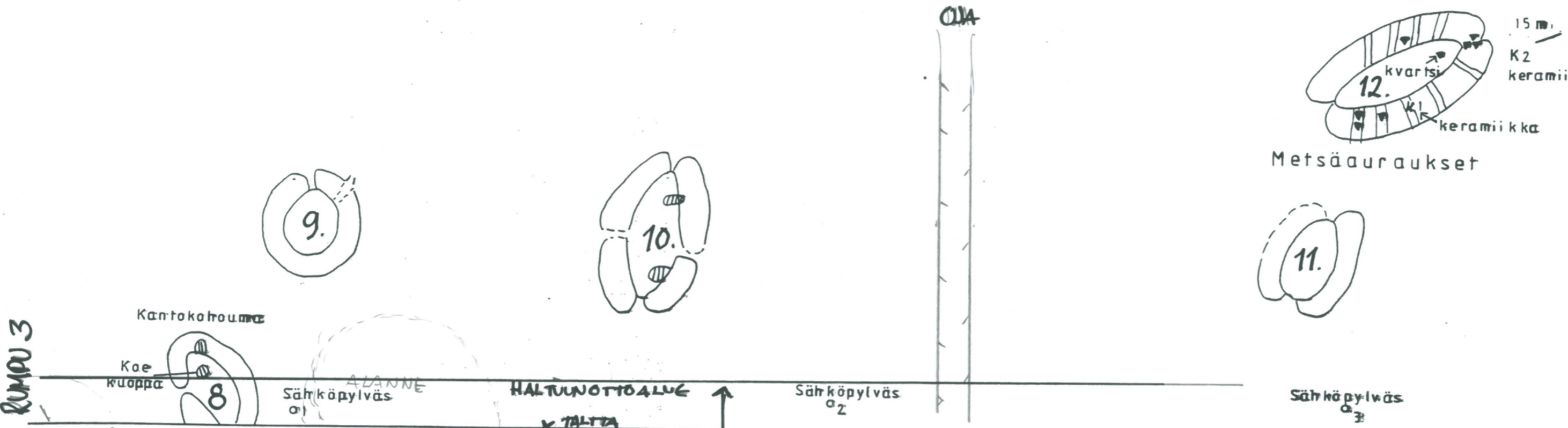

KUVA 1. Raahe Huitunen SE, Kuvattu paalun 2860 vaiheilta itään. Painanne 8 kehällä merkitty ja taltan löytökohta taempana ympyröity.

KUVA 2. Raahe Sepänkydönkorpi, maantien itälaidalla oleva löytökohta etelään johtavan metsätien risteyksen itäreunalta kuvattuna kohti luodetta.

RUMU 3

P2860

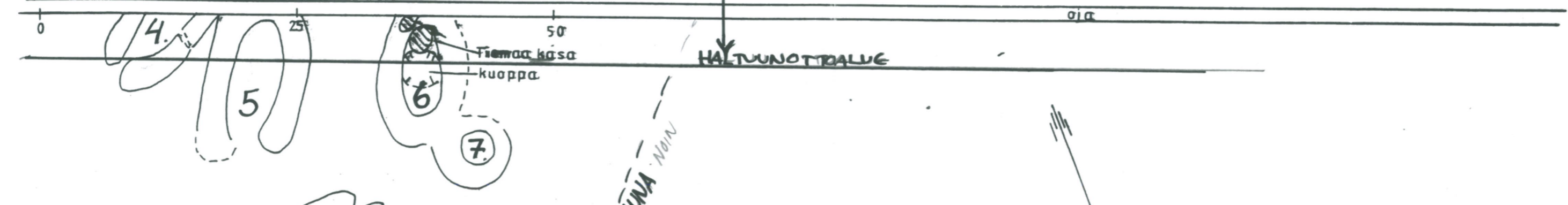
P2880

P2900

P2920

TIE (nykyinen)

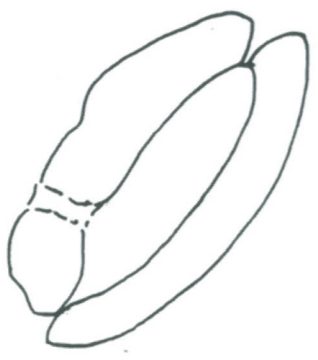
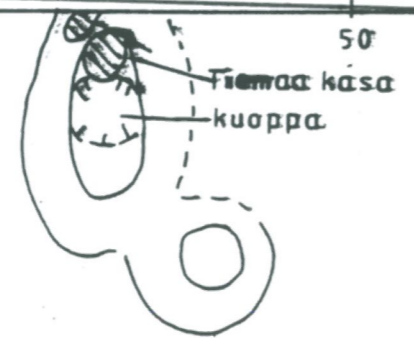
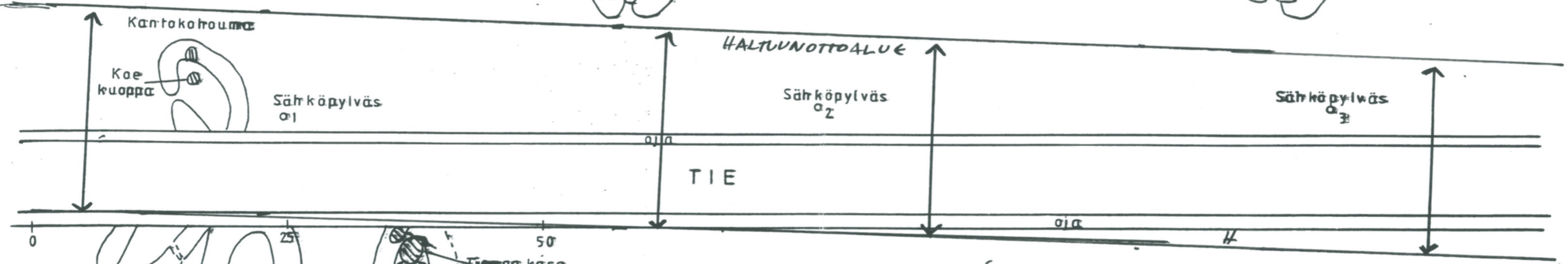
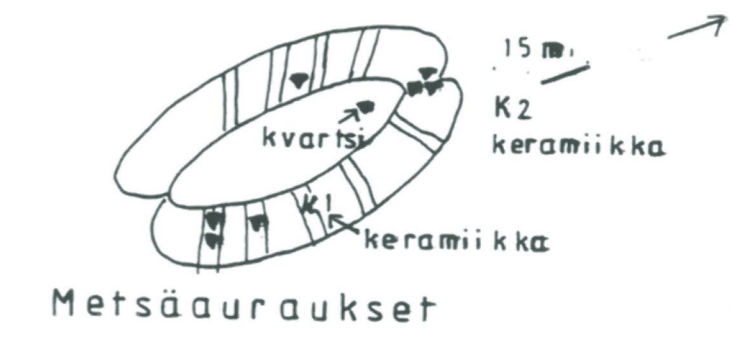
on P2950

KANKAAN REUNA NAIN

0 10 20 30m

HUITONEN SE
Pikkujakenara
Salainen / RAAHE
1994
1:400

TIEN SIIRTO

HUITUNEN SE
Pikkujakenara
Salainen / RAAHE
1994
T: 400